VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

5.2.2021

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous 9.2.2021

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta - Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa (VNS 3/2020 vp)

Valtioneuvoston kanslian lausunto
Johtava asiantuntija Sami Pirkkala

Johdanto

Valtioneuvosto antoi lokakuussa 2020 eduskunnalle selonteon kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Valtioneuvoston kanslia on vastannut selonteon valmistelun koordinoinnista. Selonteon valmistelu on tapahtunut kaikki ministeriöt yhteen kokoavan kestävän kehityksen koordinaatioverkoston kautta.

Kansallisessa Agenda2030 toimeenpanotyössä jokainen ministeriö vastaa omaan hallinnonalaansa kuuluvista asioista. Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on koordinoida, seurata ja osin yhteensovittaa ministeriöissä tapahtuvaa toimeenpanotyötä. Suomen lähtökohtana Agenda2030:n toimeenpanossa on alusta saakka ollut yhteisvastuu ja ilmiölähtöisyys; usean hallinnonalan toimet vaikuttavat toimeenpanon edistymiseen yksittäisissä tavoitteissa. Mikään ministeriö ei siis omista tiettyjä kestävän kehityksen tavoitteita, vaan tavoitteiden saavuttaminen edellyttää ministeriöiden välistä yhteistyötä ja koordinaatiota.

Politiikkajohdonmukaisuus on näin ollen Agenda2030 toimeenpanotyön ja kestävän kehityksen ytimessä. Selonteko pyrkii osaltaan vahvistamaan johdonmukaisuutta. Eduskunnalla on merkittävä rooli toimeenpanotyön johdonmukaisuuteen liittyvien haasteiden tunnistamisessa ja esiin nostamisessa.

Vastuu Agenda2030:n toimeenpanosta on kunkin maan hallituksella. Selonteko kuvaa Suomen hallituksen toimet pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman pohjalta. Onnistunut toimeenpanotyö edellyttää kuitenkin koko yhteiskunnan osallistumista. Suomen kestävän kehityksen toimikunta sekä kehityspoliittinen toimikunta ovat foorumeita, joiden kautta kanavoidaan ja vahvistetaan koko yhteiskunnan osallistumista kestävän kehityksen edistämiseen.

Tuoreimmassa vuoden 2020 maavertailussa Suomi on Euroopan kärjessä Agenda2030:n toimeenpanossa[1]. Suomellakin on kuitenkin edelleen tehtävää, kuten marraskuussa 2020 valmistunut kansallisen Agenda2030-tiekartan esiselvitys osoittaa[2]. Suomi on jo saavuttanut tai saavuttamassa ne

[1] https://eu-dashboards.sdgindex.org/rankings
[2] https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Esiselvitys%20kansallisen%20Agenda2030%20-tiekartan%20laadinnasta%2012-2020.pdf/0291b731-ab70-ec02-00ad-d5000b0c988c/Esiselvitys%20kansallisen%20Agenda2030%20-tiekartan%20laadinnasta%2012-2020.pdf

Agenda 2030:n tavoitteet, jotka liittyvät köyhyyden vähentämiseen, terveyteen, koulutukseen, veteen ja energiaan, eriarvoisuuden vähentämiseen sekä rauhaan ja oikeusvaltioon. Suomen suurimmat haasteet liittyvät ilmastonmuutokseen, kulutus- ja tuotantotapoihin, luonnon monimuotoisuuteen sekä kehitysyhteistyörahoituksen tasoon. Pohjoismaisittain Suomi pärjää Ruotsia ja Tanskaa huonommin erityisesti sukupuolten välisessä palkkatasa-arvossa, asukaslukuun suhteutetuissa hiilidioksidipäästöissä, koulutuksen tai työn ulkopuolella olevien nuorten määrässä sekä kehitysrahoituksen määrässä. Globaalin vastuun toteuttaminen ja kulutus- ja tuotantotapojen muutostarpeet ovat kaikille Pohjoismaille yhteisiä kehityskohteita.

Selonteko on Suomen kansallinen Agenda2030 -toimeenpanosuunnitelma

Agenda2030 -selonteko on Suomen kansallinen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelma, jollainen jokaisen maan tulee laatia omista lähtökohdistaan. Se kuvaa Suomen nykytilanteen Agenda2030:n toteuttamisessa, hallituksen toimet kestävän kehityksen tavoitteiden edistämisessä, kansallista toimeenpanoa ohjaavat politiikkaperiaatteet, toimeenpanon organisoinnin, sekä toimeenpanon seurannan ja arvioinnin toteutuksen.

Suomen ensimmäinen kansallinen Agenda2030 -toimeenpanosuunnitelma laadittiin pääministeri Sipilän hallituksen aikana vuonna 2017. Sen toimittaminen eduskunnalle selontekona loi selontekomenettelyyn perustuvan rakenteen hallituksen ja eduskunnan väliselle dialogille kestävän kehityksen asioissa.

Eduskunnan ja hallituksen välisen dialogin ylläpito on tärkeää, koska kestävä kehitys ja Agenda2030:n tavoitteiden saavuttaminen edellyttävät ylivaalikautista sitoutumista sekä tavoitteisiin että toimenpiteisiin.

Selonteon sisältö

Selonteon lisäarvo on siinä, että se esittelee hallituksen työtä ja toimia kaikissa 17:ssa kestävän kehityksen tavoitteessa (SDG).

Jokaisen tavoitteen osalta esitellään Suomen nykytilanne YK:ssa hyväksyttyjen SDG-indikaattoreiden valossa, hallituksen keskeiset toimenpiteet tavoitteen edistämiseksi Suomessa, sekä keskeiset toimet joilla Suomi edistää tavoitteen toteutumista globaalisti. Agenda2030:n mukaisesti mailla on vastuu tavoitteiden saavuttamisesta paitsi kansallisesti, niin myös globaalisti.

Selonteko esittelee myös kansalliset kestävän kehityksen toimeenpanotyön politiikkaperiaatteet, joita ovat pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus, sekä omistajuus ja osallisuus. Selonteko kytkee politiikkaperiaatteet hallituksen lupauksiin politiikan uudistamisesta.

Selonteko esittelee myös Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon seurannan ja arvioinnin mekanismit, jotka luotiin jo edellisen hallituskauden aikana ja joita nyttemmin on edelleen tarkennettu.

Vuoden 2021 toimia VNK:ssa liittyen Agenda2030n toimeenpanoon

Selonteossa esitetyt toimet ovat suureksi osaksi hallitusohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteumaa hankeikkunan[3] kautta sekä osana valtioneuvoston verkkosivuja[4]. Osana hallitusohjelman seurantaa tullaan vuoden 2021 aikana luomaan hankeikkunaan valikko valtioneuvoston ja selonteon kestävän kehityksen toimien seurantaan. Hankeikkunasta on siten saatavissa ajantasainen tieto valtioneuvoston toimien toteumasta jokaisessa kestävän kehityksen tavoitteessa (17 SDG:n mukaisesti).

Vuoden 2021 aikana pyritään vahvistamaan ministeriöiden kestävän kehityksen työn ja TAE-valmistelun kytkentää. TAE 2022 valmistelun yhteydessä tullaan keskustelemaan ministeriöiden vaikuttavuustavoitteiden ja kestävä kehityksen sekä Agenda2030 yhteydestä. Tavoitteena on vahvistaa hallinnon ymmärrystä siitä, miten ministeriöiden toiminta ja niiden resurssien käyttö kytkeytyvät kestävään kehitykseen, ja miten kestävän kehityksen edistämisen tai edistämättä jättämisen kustannuksia ja taloudellisia vaikutuksia voidaan seurata ja arvioida.

Vuoden 2021 aikana tullaan valmistelemaan kansallinen Agenda2030 tiekartta. Tiekartta valmistellaan yhdessä Suomen kestävän kehityksen toimikunnan kanssa, ja valmistelun sihteeristönä toimii valtioneuvoston kanslia. Tiekartassa määritellään ne keskeiset järjestelmätason kokonaisuudet (kuten ruoka- tai energiajärjestelmät), joiden merkittävät muutokset ovat edellytyksenä kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiselle, sekä tunnistetaan toimia, joiden kautta voidaan synnyttää näiden järjestelmien muutoksia. Vastaava murrospolkuajatus sisältyy muun muassa vuonna 2019 julkaistuun globaaliin kestävän kehityksen raporttiin (GSDR)[5], Suomen kestävyyspaneelin vuoden 2020 alussa julkaisemaan Kuusi polkua kestävyyteen -raporttiin[6], sekä kestävä elvytys -työryhmän loppuraporttiin[7].

[3] https://valtioneuvosto.fi/hankkeet
[4] https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelman-seuranta/toimintasuunnitelma
[5] https://sustainabledevelopment.un.org/gsdr2019
[6] https://www.kestavyyspaneeli.fi/2020/02/14/kuusi-polkua-kestavyyteen-evastykset-systeemisen-kestavyysmurroksen-edistamiseksi-suomessa/
[7] https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/koronakriisista-toipuvaa-taloutta-on-elvytettava-kestavasti